

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Το σύνταγμα της Ευρώπης

Η Αρπαγή της Ευρώπης

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

2005

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (Σύντομη κριτική παρουσίαση)

Του Δημήτρη Ξυριτάκη, δικηγόρου

Εισαγωγικά

Κατ' αρχάς πρέπει να διευκρινίσουμε ότι το κείμενο, που παρουσιάζουμε, δεν είναι το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, αλλά το οριστικό «**Σχέδιο Συνθήκης για τη θέσπιση ενός Συντάγματος για την Ευρώπη**», όπως αυτό διαμορφώθηκε από την Ευρωπαϊκή Συνέλευση υπό την προεδρία του Ζισκάρ Ντ' Εσταίν κατ' εντολή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης στις 20 Ιουνίου 2003 και εγκρίθηκε, με ελάχιστες τροποποιήσεις από τους ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 18 Ιουνίου 2004 στις Βρυξέλλες.

Διαθέτει όμως το Σχέδιο αυτό σοβαρότατες πιθανότητες να καταστεί Σύνταγμα της Ευρώπης αν, όπως προεξοφλείται, εγκριθεί από τα κράτη μέλη, είτε με δημοψήφισμα είτε με απόφαση του εθνικού κοινοβουλίου τους.

Δικαιούμεθα, λοιπόν, να το παρουσιάζουμε από τώρα ως το αυριανό Σύνταγμα της Ευρώπης: Των φρονίμων τα παιδιά!...

Α. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Ύστερα από μεγάλη καθυστέρηση, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε να συντάξει τους νομικοπολιτικούς όρους της ύπαρξής της στο πλαίσιο ενός δεσμευτικού Συνταγματικού Χάρτη. Ήταν πια καιρός για το υπερεθνικό μόρφωμα, που πρόβαλε τόσο ζωηρά στον ορίζοντα του διεθνούς δικαίου με διάφορα ονόματα (ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ, Ε.Ο.Κ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ κ.λ.η) χωρίς όμως νομική προσωπικότητα, διεκδικώντας μάλιστα ρόλο παγκόσμιας υπερδύναμης, να αποκτήσει και αυτό το Σύνταγμά του. Έστω και αργά η Ένωση θυμήθηκε ότι η Ευρώπη είναι η κοιτίδα του νομικού πολιτισμού και του κινήματος του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού στο έδαφος του οποίου φύτρωσε και βλάστησε η παράδοση των ευρωπαϊκών συνταγμάτων.

Τη στιγμή που γράφονται οι γραμμές αυτές έχει πια οριστικοποιηθεί το σχέδιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος και απομένει η έγκρισή του από τα κράτη μέλη είτε με δημοψήφισμα είτε με απόφαση της βουλής τους, όπως αποφασίσει κάθε χώρα και αυτό θα γίνει χωρίς, ελπίζουμε, περιττές χρονοτριβές

Ο προβληματισμός μέσα στους κόλπους της Ευρώπης για την ανάγκη να οργανωθούν συνταγματικώς τω τρόπω οι σχέσεις ανάμεσα στην Ένωση και τα κράτη-μέλη και τους πολίτες ήταν βέβαια

μακρύς και κατά καιρούς έντονος. Η κρίσιμη απόφαση όμως ελήφθη στο διήμερο διάστημα (14 και 15/12/2001) της συνεδρίασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Λάακεν των Βρυξελλών. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ως γνωστόν, μετέχουν οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των κρατών μελών.

Τα βασικά σημεία της πολυσέλιδης και εμπνευσμένης αυτής απόφασης έχουν περιληπτικά ως εξής: «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διαπιστώνοντας ότι η Ένωση βρίσκεται σε κρίσιμη καμπή της ύπαρξής της, συγκαλεί την Ευρωπαϊκή Συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης. Η Συνέλευση επιφορτίζεται με το καθήκον να διατυπώσει προτάσεις επί τριών θεμάτων: 1) Πώς θα επιτευχθεί η προσέγγιση των πολιτών με το ευρωπαϊκό εγχείρημα και με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, 2) πώς θα οργανωθεί ο πολιτικός βίος και ο ευρωπαϊκός πολιτικός χώρος σε μια διευρυμένη Ένωση και 3) πώς θα καταστεί η Ένωση παράγοντας σταθερότητας και πρότυπο για την νέα παγκόσμια τάξη;»

Ο οξυδερκής αναγνώστης θα μπορούσε να ανιχνεύσει μέσα στις παραπάνω γραμμές το αίσθημα μιας ανησυχίας των Ευρωπαίων εκπροσώπων μπροστά σε δύο μεγάλα ιστορικής σημασίας γεγονότα: Την επικείμενη διεύρυνση της Ευρώπης με 10 ακόμη νέα κράτη μέλη στην πλειοψηφία τους πρώην κομμουνιστικά και τις ζοφερές προοπτικές που είχε ανοίξει στις 11/9/2001 το γνωστό τρομοκρατικό χτύπημα στη Νέα Υόρκη ως αφορμή για την έξαρση της επιθετικότητας του αμερικανικού ιμπεριαλισμού.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ - ΣΥΝΘΕΣΗ ΣΩΜΑΤΟΣ - ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Κ.Λ.Π.

Στο ίδιο κείμενο, η Δήλωση του Λάακεν, προνοεί επίσης για τη συγκρότηση σε σώμα της Συνέλευσης ορίζοντας το προεδρείο, τη σύνθεση καθώς και στον τρόπο και τη διάρκεια των εργασιών της.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όρισε ως πρόεδρο της Συνέλευσης τον πρώην Γάλλο πρόεδρο Valéry Giscard d'Estaing και αντιπροέδρους της τον Ιταλό Gianni Amato και τον Βέλγο Jean Luc Dhaene. Όρισε επίσης και τη σύνθεση του 105μελούς νομοπαρασκευαστικού αυτού οργάνου, στα μέλη του οποίου περιελήφθησαν: 30 μέλη των Εθνικών Κοινοβουλίων (δύο από κάθε χώρα), 16 μέλη του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και 2 αντιπροσώπους της Επιτροπής. Επέτρεψε επίσης στα τότε υποψήφια μέλη να αντιπροσωπευθούν με έναν αντιπρόσωπο της Κυβέρνησης και δύο του εθνικού κοινοβουλίου τους.

Η πρώτη σύνοδος ορίστηκε για την 1η Μαρτίου 2002 και ως χρόνος διάρκειας των εργασιών το ένα έτος.

Στη συνέχεια συνήλθε η Ευρωπαϊκή Συνέλευση και επεξεργάστηκε απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα, το πλήρες κείμενο των οποίων, αν και σημαντικότερο, δεν αναγράφουμε για λόγους συντομίας. Είναι αρκετό να αναφερθεί ότι προτάθηκε η λήψη μέτρων θεσμικού χαρακτήρα ανάμεσα στα οποία σημαντικότερο όλων ήταν η απόφαση εκπόνησης σχεδίου Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης.

Η Συνέλευση, καθοδηγούμενη άξια από έναν συντηρητικό ευρωπαϊό πολιτικό, τον πρώην πρόεδρο της Γαλλίας, Βαλερύ Ζισκάρ Ντ' Εσταίν και με αντιπροέδρους τους Τζουλιάνο Αμάτο και Ζαν Λυκ Ντεάν προχώρησε γρήγορα και σε σύντομο χρόνο εκπόνησε σχέδιο που υποβλήθηκε για πρώτη φορά προς έγκριση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης που συνήλθε στις 20 Ιουνίου 2003 κατά την εκπονή της ελληνικής προεδρίας και έγινε δεκτό ως βάση για τις εργασίες της επόμενης Διακυβερνητικής Διάσκεψης. Η πρώτη προσπάθεια έγκρισης του Σχεδίου όμως, τον Δεκέμβριο του 2003 απέτυχε, γιατί δεν κατέστη δυνατόν να επιτευχθεί συμφωνία ανάμεσα στους 25, κυρίως λόγω της επίμονης άρνησης της Ισπανίας και της Πολωνίας. Τελικά το Σχέδιο εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 17/18 Ιουνίου 2004 στις Βρυξέλλες, χωρίς τελικά να χρειαστεί να αλλάξει το αρχικό

σχέδιο, τουλάχιστον ουσιαστικά. Η έγκριση όμως έγινε με μια παράλειψη σκανδαλωδώς απαράδεκτη κατά τη γνώμη του γράφοντος: Απαλείφθηκε το ακόλουθο απόσπασμα από τον Θουκυδίδη (Β, 37) που είχε τεθεί ως προμετωπίδα του αρχικού σχεδίου: **Χρώμεθα γάρ πολιτεία ... και όνομα μὲν διὰ το μη ἐς ολίγους ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκείν δημοκρατία κέκληται.** Αυτοί που είχαν αντίρρηση προφανώς παρενόησαν τη δημοκρατικότητα της αρχαίας ρήσης, σύμφωνα με την οποία η διακυβέρνηση ενός τόπου πρέπει να δίδεται στην πλειοψηφία κι όχι στην ολιγαρχία, χωρίς βέβαια τούτο να οδηγεί σε στραγγαλισμό της μειονότητας όπως επιπόλαια υπέλαβαν οι ενιστάμενοι.

Β. Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Γλώσσα - ύφος

Η γλώσσα του κειμένου ικανοποιεί για τη σαφήνεια των διανοημάτων. Οι συντάκτες πρόσεξαν ώστε η νομοτεχνική διατύπωση των συνταγματικών όρων και εννοιών να αποδίδει ξεκάθαρα τη βούλησή τους, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό για τέτοιου είδους νομικά κείμενα όπου η ύπαρξη ερμηνευτικού προβλήματος μπορεί να οδηγήσει ακόμα και σε διεθνή κρίση.

Το ελληνικό κείμενο που έχουμε υπόψη μας, αν και στην πραγματικότητα αποτελεί μετάφραση κάποιου αρχικού εισηγητικού κειμένου (γαλλικού;), διαθέτει τη φρεσκάδα του πρωτότυπου και διαβάζεται άνετα.

Το ύφος του κειμένου ακολουθεί με κάποια "ελαφρότητα" το παραδοσιακό ύφος των συνταγμάτων της Ευρώπης όπου πλεονάζει το "διακηρυκτικό" και πανηγυρικό στυλ.

2. Η ύλη

Η ύλη του κειμένου αποτελεί εν πολλοίς "συγχώνευση" και κωδικοποίηση ρυθμίσεων συνταγματικού χαρακτήρα, που βρίσκονται διάσπαρτες στις τέσσερις Συνθήκες, οι οποίες επιτελούσαν μέχρι τώρα όπως-όπως το ρόλο του ελλείποντος συντάγματος. Είναι αξιοσημείωτο πάντως ότι στην εκπόνηση της ύλης συνέβαλαν πρόσωπα και ομάδες πέραν από τη σύνθεση της Συνέλευσης, στη διάρκεια ενός ζωντανού και ενδιαφέροντος νομιμοπολιτικού διαλόγου.

Χαρακτηριστική είναι η ακόλουθη περικοπή από δήλωση του προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κ. Πατ Κοξ ο οποίος ομιλεί για επιτυχία: "...Επιτυχία που οφείλεται στη μέθοδο εργασίας της Συνέλευσης. Οι εργασίες ήταν ανοιχτές στο κοινό και στα Μ.Μ.Ε. Οι ιστοσελίδες, η χρήση του video και οι δορυφορικές συνδέσεις έδωσαν στους πολιτικούς, στους ακαδημαϊκούς, στην κοινωνία των πολιτών και στους ενδιαφερόμενους πολίτες εκτός Βρυξελλών μια ευκαιρία να παρακολουθήσουν τις εργασίες της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης και να τις επηρεάσουν."

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ

Αξιοσημείωτη ήταν και η ελληνική συμβολή στην εκπόνηση του σχεδίου, όπως φαίνεται στο σχετικό τόμο, που εκδόθηκε με πρωτοβουλία του Ελληνικού Κέντρου Ευρωπαϊκών Μελετών και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (γραφείο για την Ελλάδα) από τις εκδόσεις Σάκκουλα του Νοέμβρη του 2003.

Η Ελλάδα μετέσχε στην Ευρωπαϊκή Συνέλευση με εκπροσώπους της κυβέρνησης και της βουλής. Την κυβέρνηση (Σημίτη) εκπροσώπησε ο ευρωβουλευτής Γιώργος Κατηφόρης με αναπληρωτή τον Π.Κ. Ιωακειμίδη. Την Ελληνική Βουλή εκπροσώπησαν ο Παρασκευάς Αυγερινός (ΠΑΣΟΚ) και Μαρίετα Γιαννάκου (Ν.Δ.). Σχετικά είναι και τα ακόλουθα κείμενα Ελλήνων πολιτικών: 1. Ομιλία του πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη στα μέλη των Επιτροπών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της 5 Μαΐου 2003 στην Αθήνα 2. Ομιλία του προέδρου της Ν.Δ. Κώστα Καραμανλή στην εκδήλωση του Ευρωπαϊκού Λαϊ-

κού Κόμματος για το μέλλον της Ευρώπης στις 18 Ιουνίου 2003. 3. Οι θέσεις του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος για το μέλλον της Ευρώπης στις 24 Μαΐου 2003. 4. Άρθρο του Νίκου Κωνσταντόπουλου, προέδρου του ΣΥΝ στην "Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία" της 15 Ιουνίου 2003. Αξιοσημείωτη είναι επίσης η ομιλία του Μιχάλη Ατταλίδη, εκπροσώπου της Κυπριακής κυβέρνησης, στην ολομέλεια της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης της 15ης Μαΐου 2003.

Η ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

Η ύλη του συνταγματικού κειμένου διαιρείται σε τέσσερα μέρη, το ΜΕΡΟΣ Ι, το ΜΕΡΟΣ ΙΙ, το ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ και το ΜΕΡΟΣ ΙV. Συμπληρώνεται επίσης αναγκαστικά από πρωτόκολλα, που καλύπτουν ρυθμίσεις ειδικού και προσωρινού χαρακτήρα οι οποίες, ως εκ τούτου, ήταν νομοτεχνικά αδύνατο να "εξυπηρετηθούν" από τη γενικότητα του προηγούμενου κειμένου και αναφέρονται 1) στο ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2) στην εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, 3) στην αντιπροσώπευση των πολιτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τη στάθμιση των ψήφων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο Υπουργών, 4) στην Ευρωομάδα και 5) στην τροποποίηση της συνθήκης Ευρατόμ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Το ΜΕΡΟΣ Ι αποτελείται από 59 άρθρα μοιρασμένα σε εννέα ενότητες ή τίτλους, για να χρησιμοποιήσουμε την ορολογία του κειμένου:

ΤΙΤΛΟΣ Ι: ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Ο Τίτλος 1 καλύπτει τον ορισμό και τους στόχους της Ένωσης. Στο άρθρο 1 ορίζεται η ίδρυση της Ένωσης ως εξής: 1. Με βάση τη βούληση των πολιτών και των κρατών της Ευρώπης να οικοδομήσουν το κοινό τους μέλλον, το παρόν Σύνταγμα ιδρύει την Ευρωπαϊκή Ένωση, στην οποία τα κράτη - μέλη αναθέτουν αρμοδιότητα για την επίτευξη των κοινών στόχων ... και παρακάτω: 2. Η Ένωση είναι ανοικτή σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη που σέβονται τις αξίες της και δεσμεύονται να τις προάγουν από κοινού.

Στο άρθρο 2 ορίζεται ότι η Ένωση στηρίζεται στις αξίες της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ότι οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη - μέλη, σε μια κοινωνία πλουραλισμού, ανοχής, δικαιοσύνης, αλληλεγγύης και απαγόρευσης των διακρίσεων.

Στο άρθρο 3 ορίζονται οι στόχοι της Ένωσης: Σκοπός της είναι η προαγωγή της ειρήνης, των αξιών της και της ευημερίας των λαών της. Ακολουθεί δε σειρά παραγράφων (2, 3, 4,) όπου εξειδικεύονται οι στόχοι αυτοί.

Στο άρθρο 4 διακηρύσσονται οι γνωστές ελευθερίες της κυκλοφορίας στο εσωτερικό της ένωσης: Της κυκλοφορίας των προσώπων, εμπορευμάτων, υπηρεσιών και κεφαλαίων και η ελευθερία εγκατάστασης κάθε πολίτη της σε όποια χώρα - μέλος επιθυμεί.

Στο άρθρο 5 διακηρύσσονται ο σεβασμός της Ένωσης στην εθνική ταυτότητα των κρατών - μελών και το χρέος των μελών να διευκολύνουν στην εκπλήρωση της αποστολής της.

Το άρθρο 6 αποτελείται από μια θεαματική δήλωση, η οποία βάζει τέρμα σε μια πολύχρονη αβεβαιότητα: Η Ένωση διαθέτει νομική προσωπικότητα. Έτσι η Ευρώπη για πρώτη φορά γίνεται νομικό πρόσωπο.

Τέλος στο άρθρο 6α (άρθρο IV-1 του αρχικού σχεδίου) ορίζονται τα σύμβολα της Ένωσης: Η

σημαία, ο ύμνος (Ωδή στη Χαρά, από την ενάτη συμφωνία του Μπετόβεν), το έμβλημα («Ενότητα στην πολυμορφία»), το νόμισμα και η επίσημη εορτή της (9η Μαΐου).

ΤΙΤΛΟΣ II:

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Στην ενότητα αυτή, που αποτελείται από δύο μεγάλα άρθρα (7ο και 8ο), δηλώνεται η αναγνώριση των δικαιωμάτων, αρχών και αξιών που περιλαμβάνονται στο μέρος II του συνταγματικού κειμένου, υπό τον τίτλο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και η βούληση της Ένωσης να προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

Στο άρθρο 8 θεσπίζεται μια σημαντικότερη ρύθμιση σχετικά με τη νομική κατάσταση του ευρωπαίου πολίτη ως εξής: Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει ιθαγένεια κράτους – μέλους. Η ιθαγένεια της Ένωσης προστίθεται στην εθνική ιθαγένεια...

Στη συνέχεια του άρθρου αυτού εκτίθενται με σαφή τρόπο οι έννομες συνέπειες και τα δικαιώματα που απορρέουν από την ευρωπαϊκή ιθαγένεια του πολίτη: Δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας σε όλα τα κράτη μέλη. Δικαίωμά του να εκλέγει και να εκλέγεται στις εκλογές του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου καθώς και στις δημοτικές εκλογές του κράτους μέλους όπου έχει την κατοικία του. Δικαιούται επίσης να έχει διπλωματική προστασία, όπου κι αν βρίσκεται, ακόμη κι αν η χώρα του δεν αντιπροσωπεύεται σε τρίτη χώρα. Θα του την παράσχει η Ένωση. Τέλος, ο ευρωπαίος πολίτης δικαιούται να αναφέρεται απευθείας στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, στον Ευρωπαίο Διαμεσολαβητή, να χρησιμοποιεί τη γλώσσα που επιθυμεί και να λαμβάνει απάντηση στην ίδια γλώσσα.

ΤΙΤΛΟΣ III: ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Στην ενότητα αυτή ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τις αρμοδιότητες της Ένωσης.

Κατ' αρχάς διακηρύσσεται (άρθρο 9) η αρχή της ανάθεσης των αρμοδιοτήτων, ενώ στη συνέχεια ορίζεται ότι η άσκηση των αρμοδιοτήτων διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

Ειδικότερα: Η Ένωση ενεργεί εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της αναθέτουν τα κράτη – μέλη στο Σύνταγμα. Επακολουθεί η θέσπιση τεκμηρίου αρμοδιότητας σύμφωνα με το οποίο: Κάθε αρμοδιότητα, η οποία δεν ανατίθεται στην Ένωση στα πλαίσια του Συντάγματος, ανήκει στα κράτη μέλη (άρθρο 9 παρ. 2).

Τι σημαίνει όμως επικουρικότητα; Δυνάμει της αρχής της επικουρικότητας, στους τομείς οι οποίοι δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Ένωση παρεμβαίνει μόνο εφόσον και στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν αν επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη... (άρθρο 9 παρ. 3).

Αναλογικότητα εξ άλλου σημαίνει ότι το περιεχόμενο και η μορφή της δράσης της Ένωσης δεν πρέπει αν υπερβαίνει τα απαιτούμενα για την επίτευξη των στόχων του Συντάγματος (άρθρο 9 παρ. 4).

Στο άρθρο 10 ορίζεται ότι το ευρωπαϊκό Σύνταγμα και οι κανόνες δικαίου, που θεσπίζονται νόμιμα από τα όργανα της Ένωσης, υπερέχουν έναντι του δικαίου των κρατών μελών.

Στο άρθρο 11 εκτίθενται οι κατηγορίες των αρμοδιοτήτων, ενώ στο άρθρο 12 ορίζονται οι τομείς όπου η Ένωση έχει αποκλειστική αρμοδιότητα: νομισματική πολιτική, κοινή εμπορική πολιτική, τελωνιακή ένωση, διατήρηση βιολογικών πόρων της θάλασσας κ.λ.π.

Στο άρθρο 13 εξ άλλου ορίζονται οι τομείς όπου η Ένωση έχει συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα

κράτη μέλη: εσωτερική αγορά, χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, γεωργία, αλιεία, μεταφορές, ενέργεια, κοινωνική πολιτική, οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, περιβάλλον κ.λ.π.

Ακολουθούν ειδικότερες ρυθμίσεις στα άρθρα 14,15,16 και 17 (ρήτρα ευελιξίας) ως προς τον τρόπο άσκησης των αρμοδιοτήτων.

ΤΙΤΛΟΣ IV: ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Στην ενότητα αυτή ορίζεται το θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης και ιδρύονται τα όργανα μέσω των οποίων πραγματώνονται οι σκοποί της.

Σύμφωνα με το άρθρο 18 τα όργανα που συνιστούν το θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης είναι: 1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 3. Το Συμβούλιο των Υπουργών, 4. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και 5. Το Δικαστήριο.

Στα άρθρα που ακολουθούν (19 έως 28) ορίζεται αναλυτικότερα η σύνθεση του κάθε οργάνου, η διαδικασία ανάδειξής του και οι αρμοδιότητές του. Ειδική μέριμνα λαμβάνεται στο ακανθώδες ζήτημα του αριθμού των ψήφων βάσει των οποίων λαμβάνονται οι αποφάσεις: Σύμφωνα με το οριστικό πλέον σχέδιο (άρθρο 24), ως ειδική πλειοψηφία με την οποία λαμβάνονται οι αποφάσεις στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή το Συμβούλιο Υπουργών ορίζεται ποσοστό τουλάχιστον 55% των μελών του Συμβουλίου, που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 65% του πληθυσμού. Η ρύθμιση βέβαια αυτή αποτελεί τροποποίηση του κανόνα της ομοφωνίας που ακολουθούσε μέχρι τώρα η Ένωση και πλήττει τα κράτη με μικρό πληθυσμό. Σύμφωνα όμως με την παρ. 3 του ίδιου άρθρου, η ισχύς της αρχίζει την 1η Νοεμβρίου 2009, μετά την διεξαγωγή των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Από την άλλη μεριά η μειοψηφία που μπορεί να εμποδίσει τη λήψη απόφασης (veto) στις περιπτώσεις που απαιτείται ειδική πλειοψηφία, πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τέσσερα μέλη του Συμβουλίου, ενώ σε πολύ σημαντικούς τομείς διατηρείται η ομοφωνία .

Σημαντικές τροποποιήσεις του αρχικού Σχεδίου έχουν επέλθει στο άρθρο 25 για τη σύνθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τα μέλη της οποίας από το 2014 θα ισοδυναμούν με τα 2/3 των κρατών, και στο άρθρο 26, που αναφέρεται στον Πρόεδρο της Επιτροπής: Επιλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και διορίζεται από την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ασκεί το αξίωμά του «καθορίζοντας τους προσανατολισμούς λειτουργίας της Επιτροπής»..

Στο άρθρο 29 προβλέπεται η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, ενώ στα άρθρα 30 και 31 τίθενται οι όροι ίδρυσης του Ελεγκτικού Συνεδρίου και των συμβουλευτικών οργάνων της Ένωσης αντίστοιχα.

ΤΙΤΛΟΣ V: ΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Στα άρθρα 32 έως και 38 περιέχονται οι προϋποθέσεις για την έκδοση των διαφόρων πράξεων της Ένωσης (νομοθετικές, μη νομοθετικές, εκτελεστικές πράξεις).

Στα άρθρα 39 και 40 θεσπίζονται ειδικές διατάξεις για την εφαρμογή κοινής πολιτικής στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής, ασφάλειας και άμυνας.

Στο άρθρο 41 ορίζεται ότι η Ένωση συγκροτεί χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και προβλέπονται οι τρόποι υλοποίησης του στόχου αυτού.

Στο άρθρο 42 θεσπίζεται η υποχρέωση των κρατών μελών να ενεργούν από κοινού με πνεύμα αλληλεγγύης σε περίπτωση που ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Σ' αυτές τις περιπτώσεις η Ένωση μπορεί να κινητοποιήσει όλα τα

μέσα, συμπεριλαμβανομένων και των στρατιωτικών, που θέτουν στη διάθεσή της τα κράτη μέλη.

Οι προβλέψεις αυτές, όπως είναι γνωστό, έχουν εγείρει ζωντανές και εν πολλοίς βάσιμες αμφισβητήσεις από πολλές πλευρές.

ΤΙΤΛΟΣ VI: Ο ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Στην ενότητα αυτή το Σύνταγμα μεριμνά για την διασφάλιση του δημοκρατικού χαρακτήρα της Ένωσης.

- Διακηρύσσει το σεβασμό στην αρχή της ισότητας (άρθρο 44)

- Θεμελιώνει τη λειτουργία της Ένωσης στην αρχή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας (άρθρο 45)

- Ιδρύει το θεσμό του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή (άρθρο 48), στον οποίο ανατίθεται η αποστολή να παραλαμβάνει καταγγελίες για περιπτώσεις κακοδιοίκησης στα πλαίσια των οργάνων της Ένωσης, να τις ερευνά και να συντάσσει σχετικές εκθέσεις, απολαμβάνοντας πλήρους ανεξαρτησίας.

Τέλος στο άρθρο 50 θεσπίζονται μέτρα για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

ΤΙΤΛΟΣ VII: ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Σ' αυτήν την ενότητα ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τα οικονομικά της Ένωσης και τις δημοσιονομικές και οικονομικές αρχές, τους πόρους της και τον προϋπολογισμό. (άρθρα 52,53,54,55).

ΤΙΤΛΟΣ VIII: Η ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΓΓΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ

Στο μοναδικό άρθρο (56) της ενότητας αυτής διακηρύσσεται η πολιτική της Ένωσης να αναπτύσσει προνομιακές σχέσεις με τα γειτονικά της κράτη.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΧ: Η ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Αφού διακηρύσσει την πολιτική της να είναι ανοικτή σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη, η Ένωση θεσπίζει τα κριτήρια και τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν τα κράτη που θα ήθελαν να γίνουν μέλη της (άρθρο 57).

Προβλέπεται ακόμη και η αποβολή κράτους μέλους, που αποτελεί κίνδυνο λόγω σοβαρής παραβίασης των αξιών, που μνημονεύονται στο άρθρο 2 (άρθρο 58). Σ' αυτήν την περίπτωση, την απόφαση παίρνει το Συμβούλιο των Υπουργών με ειδική πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών του, ύστερα από αιτιολογημένη πρόταση του ενός τρίτου των κρατών μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή της Επιτροπής, ύστερα από έγκριση του τελευταίου. Πριν πάρει την απόφαση το Συμβούλιο Υπουργών οφείλει να καλέσει το «κατηγορούμενο» κράτος σε «απολογία».

Το Μέρος Ι του Συντάγματος τελειώνει με το άρθρο 59, που θεσπίζει τη διαδικασία της εθελούσιας αποχώρησης ενός μέλους κράτους από την Ένωση.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Ο άνθρωπος στην καρδιά της Ένωσης...

Το δεύτερο μέρος του προτεινόμενου συντάγματος αποτελεί Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, που διακηρύχθηκε επισήμως στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας το Δεκέμβριο του 2000 και ήδη με την ενσωμάτωσή του στο Σύνταγμα αποκτά πλέον δεσμευτική νομική και μάλιστα αυξημένη ισχύ.

Το τμήμα αυτό έχει 54 άρθρα, που ακολουθούν δική τους αρίθμηση. Το πρώτο άρθρο αριθμείται ως II-1, το δεύτερο II-2 και το τελευταίο II-54. Κατά τα λοιπά, η νομοτεχνική μορφή του Μέρους II ακολουθεί το σύστημα του Μέρους I με την υποδιαίρεσή του σε τίτλους. Στην αρχή του προτάσσεται εμπνευσμένο κείμενο 7 παραγράφων ως προοίμιο: «...Η Ένωση έχοντας επίγνωση της πνευματικής και ηθικής κληρονομιάς της, εδράζεται στις αδιαίρετες και οικουμενικές αξίες της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, της ελευθερίας, της ισότητας και της αλληλεγγύης ερείδεται στις αρχές της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Η Ένωση τοποθετεί τον άνθρωπο στην καρδιά της δράσης της, καθιερώνοντας την ιθαγένεια της Ένωσης και δημιουργώντας ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης...»

Ακολουθούν ολιγόλογα άρθρα σχετικά με την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (1), της ζωής (2), της σωματικής και διανοητικής ακεραιότητας (3), της απαγόρευσης των βασανιστηρίων (4), της δουλείας και της αναγκαστικής εργασίας (5).

Στη δεύτερη ενότητα του ΜΕΡΟΥΣ II περιλαμβάνεται πλήρης πίνακας ελευθεριών τις οποίες δικαιούνται να απολαμβάνει κάθε πρόσωπο που ζει στην Ένωση. Στο άρθρο II-6 προστατεύεται το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια. Στο άρθρο II-7, το δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, στο άρθρο II-8, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Στο άρθρο II-9, το δικαίωμα στο γάμο και τη δημιουργία οικογένειας. Στο άρθρο II-10, η ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Στο άρθρο II-11, η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης. Στο άρθρο II-12, η ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι. Στο άρθρο II-13, η ελευθερία της τέχνης και της επιστήμης. Στο άρθρο II-14, το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Στο άρθρο II-15, το δικαίωμα στην εργασία και το επάγγελμα. Στο άρθρο II-16, η επιχειρησιακή ελευθερία. Στο άρθρο II-17, το δικαίωμα στην ιδιοκτησία. Στο άρθρο II-18, το δικαίωμα του ασύλου. Τέλος στο άρθρο II-19, προστατεύεται το πρόσωπο σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης: Κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή εξευτελιστική μεταχείριση.

ΤΙΤΛΟΣ III: ΙΣΟΤΗΤΑ

Στην ενότητα αυτή θεσπίζονται η ισότητα όλων έναντι του νόμου (ισονομία (II-20), η απαγόρευση των διακρίσεων (II-21) η Πολιτιστική, Θρησκευτική και Γλωσσική πολυμορφία (II-22), η Ισότητα ανδρών και γυναικών (II-23), δικαιώματα υπέρ του παιδιού (II-24), δικαιώματα υπέρ των ηλικιωμένων (II-25), δικαιώματα υπέρ των αναπήρων (II-26).

ΤΙΤΛΟΣ IV: ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Η Κοινωνική διάσταση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος κατοχυρώνεται με μέτρα αλληλεγγύης υπέρ του εργαζομένου ως εξής:

Στο άρθρο II-27 θεσπίζεται το δικαίωμά του στην ενημέρωση και της διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης. Στο II-28, το δικαίωμα διαπραγμάτευσης των συλλογικών δράσεων. Στο II-29, το δικαίωμα πρόσβασης δωρεάν στις υπηρεσίες για εύρεση εργασίας. Στο II-30, το δικαίωμα προστασίας σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης. Στο II-31, το δικαίωμα σε αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας, στο II-32, η απαγόρευση εργασίας των παιδιών και η προστασία του νέου εργαζόμενου, στο II-33, η προστασία της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, στο II-34, η προστασία της κοινωνικής ασφάλειας και της κοινωνικής αρωγής, στο II-35, η προστασία της υγείας του εργαζόμενου, στο II-36, το δικαίωμα στις υπηρεσίες γενικού και οικονομικού ενδιαφέροντος, στο II-37, η προστασία του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης, και τέλος στο II-38, η προστασία του καταναλωτή.

ΤΙΤΛΟΣ V: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Προστατευόμενο αγαθό της ενότητας αυτής είναι τα **πολιτικά δικαιώματα και οι ελευθερίες των ευρωπαίων πολιτών**:

Στο άρθρο II-39 κατοχυρώνεται το δικαίωμα του κάθε πολίτη της Ένωσης να εκλέγει και να εκλέγεται μέλος του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου στο κράτος της κατοικίας του, ισότιμα με τους υπηκόους του κράτους αυτού.

Στο άρθρο II-40, το ίδιο ως άνω δικαίωμα επεκτείνεται και στις δημοτικές εκλογές του κράτους, όπου κατοικεί ο ευρωπαίος πολίτης. Στο άρθρο II-41 προβλέπεται το δικαίωμα κάθε προσώπου στην αμερόληπτη, δίκαιη και χρηστή διοίκηση του κράτους όπου κατοικεί.

Στο άρθρο II-42 προστατεύεται το δικαίωμα της πρόσβασης κάθε προσώπου στα έγγραφα των οργάνων της Ένωσης.

Στο άρθρο II-44 θεσπίζεται το δικαίωμα κάθε προσώπου να απευθύνεται εγγράφως στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Στο άρθρο II-45 προβλέπεται η ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής του πολίτη της Ένωσης στο έδαφος οποιασδήποτε χώρας μέλους.

ΤΙΤΛΟΣ VI: ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Θεσπίζονται επίσης μέτρα **προστασίας του κράτους δικαίου**, που τόσο ηχηρά ευαγγελίζεται Ένωση, ως ακολούθως:

-Δικαίωμα κάθε προσώπου να προσφεύγει σε δικαστήριο **αμερόληπτο, ανεξάρτητο και ικανό** να τον κρίνει δίκαια **σε εύλογη προθεσμία**. (II-46) Όσοι δεν έχουν επαρκείς πόρους, απολαμβάνουν του ευεργετήματος της πενίας, ώστε να τους εξασφαλιστεί πρόσβαση στη δικαιοσύνη (II-47).

-Τεκμήριο **αθωότητας** κάθε κατηγορουμένου μέχρις αποδείξεως της ενοχής του και δικαίωμά του να έχει συνήγορο υπεράσπισης (II-48)

-Απαγόρευση καταδίκης για πράξη ή παράλειψη που δεν αποτελούσε κατά τη στιγμή της τέλεξης της αδικήμα κατά το εθνικό ή διεθνές δίκαιο (II-49). Θεσμοθετείται δηλαδή η αρχή του **nullum crimen nulla poena sine lege**, που ισχύει και κατά τον Ποινικό μας Κώδικα (άρθρο 1).

Απαγορεύεται επίσης η καταδίκη κατηγορουμένου για αδικήμα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικασθεί εντός της Ένωσης (II-50). Θεσμοθετείται και εδώ η αρχή του **non bis in idem**. Την αρχή αυτή έχει, ως γνωστόν, δεχθεί στο άρθρο 57 ο Κώδικας ποινικής Δικονομίας (δεδικασμένο).

Το ΜΕΡΟΣ II του Σχεδίου Συντάγματος λήγει με την απαγόρευση της **καταχρηστικής** άσκησης των δικαιωμάτων με τρόπο που να οδηγεί στην κατάλυσή τους (II-54).

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Το τρίτο μέρος του Σχεδίου αποτελείται από 342 άρθρα μοιρασμένα σε επτά ενότητες (τίτλους). Η αρίθμηση και εδώ ακολουθεί το ίδιο όπως και στα προηγούμενα μέρη σύστημα. Έτσι το πρώτο άρθρο αναγράφεται ως III-1, το δεύτερο III-2 κ.ο.κ

Επειδή λόγω του μεγάλου μεγέθους του είναι αδύνατη η λεπτομερής παρουσίασή του, περιοριζόμαστε να αναφέρουμε ότι σ' αυτό προσδιορίζονται οι πολιτικές και οι δράσεις της Ένωσης και επαυλαμβάνεται σ' αυτό ένα σημαντικό μέρος των διατάξεων των υφισταμένων Συνθηκών.

Στο μέρος αυτό περιλαμβάνονται διατάξεις σχετικές με:

- Ρήτρες Γενικής Εφαρμογής (Τίτλος I)
- Απαγόρευση διακρίσεων και Ιθαγένεια
- Εσωτερικές Πολιτικές και Δράσεις (εσωτερική αγορά, ελευθερία εγκατάστασης, παροχής υπηρεσιών και κυκλοφορίας εμπορευμάτων, τελωνειακή ένωση και συνεργασία, κανόνες ανταγωνισμού, φορολογικές διατάξεις, Οικονομική και Νομισματική Πολιτική, Πολιτικές σε τομείς όπως η απασχόληση, η κοινωνική πολιτική, η γεωργία, αλιεία, περιβάλλον, έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, βιομηχανία, παιδεία, πολιτισμός, Πολιτικές σχετικά με τους ελέγχους στα σύνορα, τη μετανάστευση, τη δικαστική και αστυνομική συνεργασία, κ.ά.

- Σύνδεση των Υπερπόντιων χωρών και εδαφών

- Εξωτερική δράση της Ένωσης (Κοινή εξωτερική πολιτική, κοινή εμπορική πολιτική, Συνεργασία με τρίτες χώρες και ανθρωπιστική βοήθεια, Διεθνείς συμφωνίες, Σχέσεις της Ένωσης με διεθνείς οργανισμούς, Αντιπροσωπίες της Ένωσης, Εφαρμογή της Ρήτρας Αλληλεγγύης.

- Λειτουργία των Οργάνων της.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Στο τέταρτο και τελευταίο μέρος του Σχεδίου του Ευρωπαϊκού Συντάγματος αποτελείται από 10 άρθρα στα οποία περιέχονται διατάξεις σχετικά με την κατάργηση προηγούμενων συνθηκών, την νομική συνέχεια ως προς την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, το πεδίο εδαφικής εφαρμογής του Συντάγματος καθώς και διατάξεις σχετικές με τη διαδικασία αναθεώρησής του και την έγκριση, επικύρωση και έναρξη ισχύος του. Ως προς το θέμα αυτό προβλέπεται στο άρθρο 10 του μέρους αυτού ότι η ισχύς του Συντάγματος θα αρχίσει την 1/11/2006 υπό την προϋπόθεση ότι θα έχει μέχρι τότε επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Δεν είναι βέβαια τέλειο το κείμενο του «αυριανού» Ευρωπαϊκού Συντάγματος, εφόσον βέβαια ολοκληρωθεί η διαδικασία έγκρισής του από τα κράτη μέλη, διαδικασία που προβλέπεται μακρά και επίπονη, όσο και αμφίβολη. Ούτε είναι το καλύτερο που θα μπορούσε να εκπονηθεί μέσα στις ίδιες νομιμοπολιτικές συνθήκες. Μπορούσε, επί παραδείγματι, να είναι πιο λιτό στις διατυπώσεις του, απαλλαγμένο από περιττές επαναλήψεις και καλύτερα διαρθρωμένο στην αρχιτεκτονική του. Ακόμη περισσότερο, μπορούσε να είναι σαφέστερο στις ρυθμίσεις σχετικά με τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων από τα διάφορα όργανα, ώστε να μην υπάρξουν ερμηνευτικά προβλήματα, ικανά να οδηγήσουν σε ρήξεις και κρίσεις ανάμεσα στα κράτη μέλη.

Από την άλλη μεριά ωστόσο, λόγοι δικαιοσύνης επιβάλλουν να παραδεχθούμε τη δυσκολία του

εγχειρήματος και την προσπάθεια που καταβλήθηκε να υπερνικηθεί αυτή χωρίς αβαρίες στους κανόνες του δημοκρατικού διαλόγου, της δημοσιότητας και της διαφάνειας. Ανήκει έπαινος στην Ευρωπαϊκή Συνέλευση γιατί μέσα σε 15 μήνες έφερε σε πέρας ένα τόσο δύσκολο έργο, υπό καθεστώς δημιουργικού διαλόγου και δημοσιότητας και εκτιμάται η επιμονή του προέδρου της Ζισκάρ ντ' Εσταίν να οδηγήσει γοργά τις εργασίες της στο τέρμα τους και να αποσπάσει την έγκριση του τελικού Σχεδίου.

Με λίγα λόγια: Η αξία του όλου εγχειρήματος θα εκτιμηθεί στο στάδιο της εφαρμογής του και μόνο, στο μέτρο που θα δημιουργήσει το πλαίσιο για να προωθηθούν δύο ζωτικής σημασίας στόχοι: Πρώτον, να δοθεί η θεσμική δυνατότητα στον ευρωπαίο πολίτη να διαδραματίσει αληθινά ενεργό ρόλο στην καρδιά της Ένωσης και δεύτερον, να καταστήσει την ίδια την Ένωση ισχυρό παράγοντα παρέμβασης στα παγκόσμια πράγματα με στόχο την ειρήνη, τη συνοχή και τη σταθερότητα αλλά και την αποτροπή των πολέμων που απεργάζεται η επιθετικότητα της αμερικάνικης υπερδύναμης.